

Josep Pla, localista universal, molt poc reconegut

Visat núm. 12
(octubre 2011)
par Xavier Pla

«Josep Pla és tan impetuós com el vent del nord del seu país natal. Els seu talent com a observador, el seu sentit de la paradoxa, el seu esperit revolucionari i el seu contacte amb homes i idees de tots els països fan de Josep Pla un escriptor formidable.»

Amb aquestes paraules començava la presentació que el crític literari francès i catalanòfil Albert Schneeberger feia d'un, aleshores, joveníssim escriptor i periodista anomenat Josep Pla. Això va tenir lloc el 1926, quan l'antologia *Conteurs Catalans* oferia la traducció de la narrativa de Josep Pla al públic francès per primera vegada, juntament amb la d'autors tan consolidats com ara Narcís Oller, Santiago Rusiñol, Prudenci Bertrana o Josep Carner. Pla va ser descrit com un autor molt original, ple d'empenta, franca, cinisme i humor, influenciat per Dostoievski i Txèkhov, cosa que semblava indicar que la prosa tranquil·la, simple i antiretòrica de Pla cridaria l'atenció del públic i dels crítics francesos. En realitat, però, haurien de passar quasi cinquanta anys fins que una altra mostra de la literatura de Pla es traduís al francès. En el volum *Écrivains de Catalogne*, la catedràtica Mathilde Bensoussan va incloure extractes d'*El quadern gris* en la seva antologia de textos catalans; va comparar Pla amb Ramon Llull, Montaigne i Sterne, i va descriure l'autor com un «home de camp tempestuós, dotat d'un punt de vista terriblement lúcid i intel·ligent i amb una cultura enciclopèdica». Mentrestant, la curiosa narrativa de Pla havia aparegut en portuguès, així com una selecció dels seus textos de viatges en italià i un dels seus llibres, *Viaje en autobús*, havia estat traduït a l'alemany de l'espanyol original. Deixant de banda les traduccions ocasionals i anecdòtiques, com ara la *Guia fonamentada i popular del Monestir de Poblet* (al francès, l'anglès i l'alemany), no va ser fins al 1992, quan una petita editorial de Nimes publicà la que ha estat fins ara la traducció més important mai feta d'una obra de Josep Pla (exceptuant les traduccions a l'espanyol): es tracta de la traducció a càrrec de Pascale Bardoulaud, *Le Cahier gris (El quadern gris)*. Aquest va ser el primer dels llibres de Pla que va ser ben rebut pel públic i que va gaudir d'un èxit de crítica considerable a França. Just un any més tard, va aparèixer la traducció d'aquest llibre emblemàtic de Pla al neerlandès, *Het Grijze schrift*. Recomanat per Jorge Semprún en un dels programes de literatura més famosos de la televisió pública francesa, *Le Cahier gris* va obrir aquella primavera la primera pàgina de la secció de literatura del diari *Le Monde*, amb un titular que deia: «Per fi s'ha traduït un gran autor desconegut: Josep Pla».